

Öğretmenlerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Değerlendirilmesi

DOI: 10.5281/zenodo.8319281

Kerem AKEL¹

İsmail AYZAZ²

Çetin ÖZCAN³

İlhan MERİÇ⁴

Öz

Bu çalışmanın amacı öğretmenlerin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesidir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ilinde bulunan 8 ayrı ortaokul ve lisede görev yapmakta olan 300 öğretmendir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Rosenberg (1965) tarafından ergenlere yönelik benlik saygısı ölçüm aracı olarak geliştirilmiş Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada verilerin analizi SPSS 24.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile yapılmıştır. Çalışmada anlamlılık düzeyi $p=0.05$ olarak alınmıştır. Çalışmada öğretmenlerin cinsiyetleri, medeni durumları, eğitim durumları ve anne eğitim durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı yaş ve baba eğitim durumu ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin benlik saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülürken, bekar olan ve yaş itibarıyla göreve yeni başlama çağında olan öğretmenlerin de benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin kendilerinin eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin düştüğü, anne ve babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler:Eğitim, Öğretmen, Benlik Saygısı

Evaluation of Teachers' Self-Respect Levels

Abstract

The aim of this study is to evaluate teachers' self-esteem levels in terms of some variables. In the study, the survey model, which is one of the quantitative research methods,

¹Dilek İlkokulu, Malatya. keremakel@gmail.com

²Dilek ortaokulu, Malatya. iayaz27@gmail.com

³Yeşil Dilek İlkokulu, Malatya. alp722016@gmail.com

⁴Yeşil Dilek İlkokulu, Malatya. ilhan44meric@hotmail.com

was used. The sample of the study is 300 teachers working in 8 different secondary and high schools in Malatya in the 2021- 2022 academic year. The Self-Esteem Scale developed by Rosenberg (1965) as a self-esteem measurement tool for adolescents was used as a data collection tool in the study. The analysis of the data in the study was made with the SPSS 24.0 statistical data evaluation program. In the study, the level of significance was taken as $p=0.05$. In the study, it was determined that there was no statistically significant difference between teachers' gender, marital status, educational status, mother's educational status and self-esteem levels, and there was a statistically significant difference between age and father's education level and self-esteem levels. As a result of there search, it was seen that the self-esteem levels of female teachers were higher, while the self-esteem levels of the teachers who were single and were in the age of starting a new job were also high. In the study, it was also determined that as the education level of the teachers themselves increased, their self-esteem levels decreased, and as the education level of their parents increased, their self-esteem levels increased.

Keywords: Education, Teacher, Self-Esteem.

Giriş

Sosyal yaşamın hemen alanında insanoğlu her zaman "bir bilen" olarak öğrenmenin değerine önem atfetmiştir. Yüzyıllara dayanan köklü bilgi ve tecrübeyi taşıyan bu ikili ilişkiler, farklı kavramlarla isimlendirilmektedir (Çam, 2016). Hayatın kendisi iyi bir öğretmen olsa da, eğitim kurumları sayesinde deneyimleri sınıflandırabilmektedir. Yirmi birinci yüzyıldaki gelişmeler, eğitim sistemini ve okullaşmayı birçok yönden yeniden düşünmeyi gerekli kılmıştır. İkili ilişkiler yöneticilerin, velilerin, personelin, öğretmenlerin ve öğrencilerin tek çatı altında bir araya gelerek eğitimin amaçlarına hizmet ettikleri ve tüm unsurların sağlıklı bir şekilde işlemlerini sağlayan bir eğitim ortamı için kabul edilen bir gerçektir. Günümüzde eğitim programları, teknolojik gelişme, mesleki donanım, yönetim yöntemleri, öğretim yöntemleri ve teknoloji eğitim alanında önemli unsurlar olmakla birlikte eğitimin asıl unsuru öğretmendir. Öğretmenlerin eğitime dair vizyon sahibi bir "teorisyen" ve özümlediği kazanımları alana taşıyan "uygulayıcı"lar olması beklenmektedir. Eğitimi başlatan, geliştiren ve hayata geçiren öğretmendir (Erdoğan, 2014).

Öğrencileri geleceğe hazırlamak için en önemli ortamlardan biri günün büyük bir bölümünü geçirdikleri okuldur. Eğitim politikasının, eğitim programlarının, yöneticilerin ve nihayetinde öğretmenlerin misyonu, öğrencilerin okulla bağlantı kurabilmeleri için çevreden zevk almalarını sağlamaktır (Karademir ve Ören, 2020). Eğitim ortamı, sınıf yönetimi, öğretmen ilgileri, akran ilişkileri, aile desteği ve kişisel özellikler de bu bağın oluşmasında önemli rol oynamaktadır. Eğitim ortamını seven ve öğretmenleri ile sağlıklı iletişim kuran öğrenciler, kendilerini anlayabilmekte, hayata karşı meraklı yaklaşarak ve eğitim yolculuğuna devam edebileceklerdir.

Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütebilmelerini etkileyen faktörlerden birinin de mesleki benlik saygısı olduğuna inanılmaktadır. Mesleki benlik saygısı, kişinin kariyerini tüm yaşamı olarak görmesi ve kendi alanında başarılı olmak için ihtiyaç duyduğu kariyerinin değerine ilişkin algısıdır (Tabassum, vd., 2011). Bir öğretmen, karakter özelliklerine ve beklentilerine göre seçeceği mesleğe karşı olumlu bir

tutum geliştirmelidir. Mesleğe verilen değer, öğretmenleri motive edecek, bu da tüm eğitim ortamını ve özellikle öğrencileri olumlu yönde etkileyecektir. Mesleki benlik saygısı, öğretmenlik mesleğinde, her meslekte çok önemli bir tutumdur. Çünkü mesleğe saygı ve aidiyet sevgi ve sahiplenmeyi beraberinde getirir. Bu çalışmada öğretmenlerin benlik saygısı düzeylerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Benlik Kavramı

Psikologlar ve eğitimciler yıllardır insan kişiliğini ve işleyişini anlamak için benlik kavramı üzerinde durmaktadırlar (Schunk, 2011). Bireyle ilgili sorunlar sadece psikolojide değil birçok alanda inceleme konusu olmuş, psikoloji ve sosyal psikoloji alanlarında önemsenen bir kavram olmuştur. İnsan organizmasında benliğin olduğu bir alan veya yer yoktur, ancak bu soyut kavram olan benlik üzerinde toplanan bazı zihinsel işlevler bulunmaktadır (Öztürk ve Uluşahin, 2011). 'Benlik saygısı', 'benlik kavramı', 'benlik imajı' ve 'ideal benlik' kavramları birbirleriyle ilişkili olmalarından dolayı kavramsal karışıklığa neden olabilmektedir. Bu kavramlar birbirleri ile ilişkili olmakla birlikte farklı anlamları bulunmaktadır (Pişkin, 2003).

Plummer, (2007)'e göre benlik kavramı, bir kişinin sahip olduğu içsel imajdır. Benlik imajı, tutumlarımızı, davranışlarımızı, yeteneklerimizi ve inançlarımızı içermektedir. Başka bir tanımda benlik imajı; bireyin kendisi hakkındaki bilinç durumunu kapsamı içine almaktadır. Farklı bir ifadeyle, kişinin fiziksel ve zihinsel olarak kendini nerede ve nasıl gördüğü ile ilgili bir kavram ve bireyin kendisi hakkında ne düşündüğünü ifade eden bir kavramdır. İdeal benlik kavramı, bireyin ulaşmak istediği amaçtır (Akt. Pişkin, 2003).

Benlik, bireyin bilinçli ve bilinç dışı olarak ona atfedebileceği orijinal varoluşun toplamıdır. Benlik aynı zamanda herhangi bir anda bireyin kendisi hakkında algıladığı belirli tutum ve düşünce kombinasyonunu da ifade etmektedir. Ayrıca benlik kavramı, benlik deneyimi ile ortaya çıkan düzenli bir bilişsel yapı olarak da düşünülebilmektedir (Adams, 1995). Benlik kavramı, bireyi diğer bireylerden ayırmakta ve birey için özel bir alan yaratmaktadır. Bu özel alanı korumak ya da daha iyi bir düzeye çıkarmak ve sosyal çevre ile etkileşimi artırmak önemlidir. Bu çaba "ben olma savaşı" şeklinde tanımlanmaktadır (Cüceloğlu, 2011). Ayrıca benlik kavramının daha iyi kavranabilmesi için ilişkili olduğu benlik saygısı kavramının açıklanması önemlidir.

Benlik Saygısı

Benlik ve benlik saygısı kavramları birbirlerinden farklı anlamlardadırlar. İki kavram da bir kişinin kendini tanımlamak için kullandığı ifadelerdir. Benlik saygısı, benlik kavramında yer alan bilgilerin ve bireyin tüm bu bileşenler hakkında nasıl hissettiğinin bir değerlendirmesidir (Pope ve diğerleri, 1988). Benlik saygısı, bir kişinin dünyada değer verme derecesidir (Lingren, 1991).

Benlik saygısı, özgüven düzeyine ve başarıların özlemlere oranına bağlıdır. Bu nedenle, yalnızca arzuları ve hedefleri gerçekçi olan kişi, kendini değerli gördüğü için mutlu olabilmektedir (Bruno, 1996). Benlik saygısı, kişinin kendisine yönelik olumlu ve olumsuz tutumları şeklinde tanımlanmaktadır. Benlik saygısı, kişinin kendisini analiz etmesinin bir sonucudur. Bireyin kendini değerlendirmesi neticesinde ulaşılmış olduğu yargılar, benlik

saygısının düzeyini belirleyen bir faktördür. Benlik saygısı, bireyin benlik kavramıyla ilgili değer yargılarıdır (Üre, 2007).

Benlik saygısı, bireyin kendisini değerli, çalışkan, başarılı ve verimli hissetmesidir. Bu, karmaşık bir öz-yargılama ve değerlendirmenin sonucudur. Beğenme, kişinin kendini değerlendirmesinin ve kendini kabul etmesinin neticesidir. Ego, öncelikle bir kişiyi diğerlerinden ayıran özellikler iken, benlik saygısı, kişinin bu özellikleri değerlendirirken kendini nasıl algıladığı ile ilgilidir (Özkan, 1994).

Benlik Saygısının Boyutları

Aralarında önemli farklılıklar bulunmakla birlikte barometrik benlik saygısı ve temel benlik saygısı kavramları öne çıkmaktadır. Barometrik benlik saygısı, her dakika değişen ruh halindeki değişkenliği ve dalgalanmaları tanımlamaktadır. Örneğin, bir toplantı odasına yanlışlıkla girip özür dilediğinizde hissettiğiniz duygu özgüvendir. Temel benlik saygısı; anlık deneyimlerden kolay kolay etkilenmez ve değişmemektedir. Temel benlik saygısına sahip insanlar, olayları başarma konusunda daha emindirler (Ürün, 2010).

Benlik saygısının genel benlik saygısı ve rol benlik saygısı boyutları da bulunmaktadır. Genel benlik saygısı, bir bireyin istikrarlı bir birey olarak kendisini nasıl gördüğüne ve hissettiğine ilişkin değerlendirmesi durumudur. Bu durum, bireyin kendini onaylaması veya onaylamamasını ve kişinin kendisini hangi düzeyde, önemli, değerli ve başarılı olarak gördüğünü göstermektedir. Buna genellikle benlik saygısı denmektedir. Rol benlik saygısı ise bireylerin kendi performanslarını, yeteneklerini ve meslekteki değerlerini incelemelerini gerektirmektedir. Bireylerin meslekleri hakkında nasıl düşündüklerinin ve hissettiklerinin değerlendirilmesidir (Schumann, 1991).

Genel benlik saygısı, kendi değerini bir bütün olarak düşünerek her şekilde değerli olduğu hissidir. Ancak bunun ötesinde birey, özel koşulları veya yetenekleri nedeniyle kendimizi özel ve değerli hissedebilmektedir. Bununla birlikte, genel benlik saygısı üzerinde büyük bir etkisi olmayabilecek belirli bir durum yoktur. Örneğin, matematikte veya sportif faaliyetlerde yetersiz hissedildiğinde bireyin özel benlik saygısı düşük olmakta, ancak bu genel benlik değerini etkilememektedir (Lawrence, 2006).

Mesleki Benlik ve Mesleki Benlik Saygısı

Psikologlar son elli yıldır benlik kavramı üzerinde çalışmaktadırlar. Fikirlerin kişisel davranışları belirlediği görüşünden hareketle, insanların kariyer seçimlerinde karar verme sürecinde kişiliklerine uygun kariyerleri seçme eğiliminde olduklarına inanılmaktadır. Kariyer seçiminde benlik kavramının performansı üzerine yapılan araştırmalar da benlik kavramının mesleki rollerle uyumluluğuna odaklanmıştır (Fleming, 1965). Kolektif bir yaşam içinde iş paylaşımıyla oluşan bir meslek, yaşamı sürdürürken aynı zamanda kişi mesleği aracılığıyla toplumda yer edinmekte ve geleceğini şekillendirmektedir. Mesleklerin bireyin kişiliğini etkileyebileceği, benlik yapısına uygun mesleklerin egoyu güçlendirebileceği ve tam tersine ciddi olumsuz etkileri olabileceği bilinmektedir. Kimlik oluşumu ve benlik kavramı kariyer seçiminde önemli motive edici araçlardır. Bir ana dal seçmek aynı zamanda profesyonel bir kimlik oluşturma aşamasına girmek demektir. Profesyonel benlik, tüm benlik bilgisinin bir parçasıdır ve yaşam boyu sürecek bir kariyerin itici gücü olmaktadır. Benlik ve meslek etkileşimi, mesleki benlik kavramı ile nitelendirilmektedir (Isaacson, 1985).

Mesleki ilgiler, beklentiler ve meslek seçiminde insan davranışsal kısıtlamalarının anlaşılması üzerine araştırmaların 1919 yılına kadar uzandığı bilinmektedir. Bazı kariyer seçim yöntemleri benlik kavramına dayalıdır. Bu süreçte akışa uygun olarak gelişen benlik algısı ile karşılaşılan iş alanları şekillenmektedir. Kariyer oluşturma süreci, benlik algısının seçilen mesleğin özellikleriyle benzerliği ve koordinasyonuna dayanmaktadır. Kariyer seçimi ve başarısına paralel olarak gelişen benlik kavramı, kariyer benliği kavramı olarak ifade edilmektedir (Arıca, 1999).

Mesleki Benlik Saygısı ve Öğretmen

Ülkelerin bireysel ve toplumsal refaha ulaşmasında en etkin rol eğitim sistemlerindedir. Eğitim sistemi yönetiminin, eğitim ve öğretim teknolojisi ve personel gibi bir dizi faktörün dikkate alınması ile planlanması gerekmektedir. Bu etkinliklerin en önemli bileşeni kuşkusuz öğretmenlerdir. Öğretmenlik mesleki yeterlik gerektiren meslektir ve profesyonelliğin sınırları resmi olarak çizilmiştir. İş tanımının yanı sıra bireyin kişisel özellikleri, tutum ve davranışlarının da önemlidir. Bir öğretmenin en önemli becerisi öğrencilerine gerekli rehberliği sağlayabilmektir. Bu nedenle öğretmen adayları mesleğe girmeden önce neden bu alanda çalışmak istediklerini kendilerine sormalıdır (Özbek vd. 2007). Öğretmenler, yaşam boyu edindikleri bilgi, deneyim ve farkındalıklarını eğitim yoluyla diğer nesillere aktarmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin benlik saygıları yüksek olmalıdır.

Öğretmenlik mesleğinin faaliyet alanı yönetmeliklerle belirlense de bir öğretmenin işine saygı duyması diğer tüm faktörlerden daha etkilidir. İşbaşı eğitim veya destek programları mesleklerinin icrasında teknik destek sağlarken, daha belirleyici olan öğretmenlerin meslekleri hakkında geliştirdikleri tutumlardır. Bu değer kariyer tatmininde de önemli olduğu bilinmektedir. Kariyer, yetenek ve becerileri gerçekleştirme fırsatları, güvenlik, çekicilik vb. değerler bir kariyerde gerçekleşmesi beklenen özelliklerdir. Bu değerlere verilen önem mesleki benlik saygısını da etkiler ve profesyonel hissetmenin yolu bu etik standartlara uygun hareket etmekten geçmektedir (Şişman ve Acat, 2003). Mesleki benlik saygısı, sadece bireyle ilgili bir kişisel değerlendirme biçimi değildir. Özellikle öğretmenlik gibi nesillerin eğitimini doğrudan üstlenen mesleklerde mesleki özgüven, kişisel tercihten daha fazlasını ifade etmektedir (Okan ve Döğer, 2017).

Diğer meslek gruplarından farklı olarak, öğretim sadece öğrencilerle iletişim kurmakla kalmaz, aynı zamanda geniş bir etkileşim ağına sahiptir. Yöneticiler, veliler ve diğer topluluk üyeleri ile iç içe olan öğretmenlerin belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Çubukçu ve arkadaşları (2012) ortaöğretimde öğrenim gören öğrenciler, bu kurumlarda görev yapan öğrenciler, yöneticiler, öğretmenler ve veliler ile görüşerek öğretmenlerin sahip olması gereken değerleri belirlemeye yönelik veriler elde etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin sahip olması gereken nitelik öğretmenlerin gözünde yol gösterici rol, öğrencilerin gözünde temel değer ise iletişim kurma yeteneğidir. Veliler öğretmenlerin mesleki becerilerine daha fazla önem verirken, yöneticiler öğretmenlerin kapsayıcılığına daha fazla dikkat etmektedir. Toplumsal tutumlar da profesyonel benlik saygısının şekillenmesinde rol oynamaktadır (Baloğlu, vd., 2006).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin benlik saygısı düzeylerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olan ya da halen var olan bir durumu mevcut durumdaki hali ile betimlemeyi amaçlayan çalışmalarda kullanılmaktadır. Tarama modeli ile var olan durumun bağımlı ve bağımsız değişkenlerin derinlemesine incelemesi yapılabilmektedir (Karasar, 1999).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Malatya ilinde bulunan 8 ayrı ortaokul ve lisede görev yapmakta olan 501 öğretmendir. Çalışmanın örnekleme ise evden içerisinden seçkisiz örneklem yöntemi ile belirlenmiş 300 öğretmendir (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Kadın	190	63,3
	Erkek	110	36,7
Yaş	25 ve altı	13	4,3
	26-35	175	58,3
	36-45	91	30,3
	46 ve üzeri	21	7,0
Medeni Durum	Evli	71	23,7
	Bekâr	229	76,3
Eğitim Durumu	Lisans	152	50,7
	Yüksek Lisans	142	47,3
	Doktora	6	2,0
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	48	16,0
	İlkokul	119	39,7
	Ortaokul	44	14,7
	Lise	55	18,3
	Lisans	26	8,7
	Lisansüstü	8	2,7
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	10	3,3
	İlkokul	97	32,3
	Ortaokul	69	23,0
	Lise	82	27,3
	Lisans	31	10,3
	Lisansüstü	11	3,7
	Toplam	300	100,0

Araştırmaya katılan öğretmenlerden %63,3'ü kadındır. %58,3'ü 26-35 yaş arasına olan öğretmenlerden %76,3'ü bekarıdır. %50,7'si lisans mezunu olan öğretmenlerden %39,7'sinin annesi ilkokul mezunu, %32,3'ünün babası da yine ilkokul mezunudur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Rosenberg (1965) tarafından ergenlere yönelik benlik saygısı ölçüm aracı olarak geliştirilmiş bir kendini

değerlendirme ölçeğidir. Ölçek 63 maddeden ve 12 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar benlik saygısı, kendilik kavramının sürekliliği, insanlara güvenme, eleştiriye duyarlılık, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme derecesi, ana-baba ilgisi, babayla ilişki ve psişik izolasyon şeklindedir. Benlik Saygısı alt boyutu dördümlü Likert tipindedir ve 10 maddeden oluşmaktadır. Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması Çuhadaroğlu (1986) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı .75 olarak saptanmışken bizim çalışmamızda ise 0.79 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin ilk 10 maddesi Benlik Saygısı boyutunu ölçmektedir.

Testi değerlendirmek için: 1, 2, 4, 6 ve 7. maddelerde: Çok doğru= 4, Doğru= 3, Yanlış= 2, Çok Yanlış= 1; 3,5,8, 9 ve 10. maddelerde: Çok doğru=1, Doğru= 2, Yanlış=3, Çok Yanlış= 4 olarak puanlanmaktadır ve ölçekten elde edilebilecek puanlar 10 ile 40 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek yüksek puanlar yüksek benlik saygısını ifade etmektedir.

Bu çalışmada öğretmenlerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla ölçeğin Benlik Saygısı alt boyutuna ait 10 maddesi kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada verilerin analizi SPSS 24.0 istatistiksel veri değerlendirme programı ile yapılmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi öncesinde, katılımcılardan alınan cevapların normallik analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Normallik Analizi

	Ort.	ss.	Min-Max	Çarpıklık	Basıklık
Benlik Saygısı Ölçeği	2,31	0,26	10,00-40,00	-0,359	0,013

Yapılan normallik analizi sonucunda çarpıklık değerinin -0,359, basıklık değerinin 0,013 olduğu tespit edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,500 ile +1,500 arasına olması sebebiyle araştırmanın veri setinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiş (Tabachnick ve Fidell, 2013), bu sebeple veri setinin analizinde parametrik testler uygulanmıştır. Araştırma verilerinin güvenilirlik düzeyini tespit etmek amacıyla Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmıştır. Öğretmenlerin demografik özelliklerinin dağılım durumunun tespitinde yüzde (%) ve frekans (N) analizleri yapılmıştır. Öğretmenlerin benlik saygısı düzeylerinin demografik özelliklerine göre anlamlılık durumunun belirlenmesi amacıyla t Testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi $p=0.05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Çalışmada öğretmenlerin benlik saygı düzeyleri ile ilgili verilerin demografik özelliklerine göre anlamlılık düzeyleri hesaplanmıştır.

Tablo 3. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

	N	Ort.	ss.	t	p
Kadın	190	2,298	0,265	-0,615	0,539
Erkek	110	2,317	0,239		

Araştırmaya katılan öğretmenlerden kadın olanların benlik saygısı ortalaması erkek öğretmenlere göre daha düşüktür. Öğretmenlerin cinsiyetleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

	N	Ort.	ss.	F	p
25 ve altı	13	2,446	0,302	3,597	0,014
26-35	175	2,293	0,251		
36-45	91	2,280	0,244		
46 ve üzeri	21	2,433	0,273		
Toplam	300	2,305	0,256		

Öğretmenlerden benlik saygısı düzeyi en yüksek olanlar 25 ve altı yaşlarda olanlar, en düşük olanlar ise 36-45 yaşları arasında olanlardır. Öğretmenlerin yaşlarına göre benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p<0,05$).

Tablo 5. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

	N	Ort.	ss.	t	p
Evli	71	2,296	0,231	-0,360	0,719
Bekar	229	2,308	0,263		

Öğretmenlerden bekar olanların benlik saygısı düzeyleri evli olan öğretmenlere göre daha yüksektir. Öğretmenlerin medeni durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 6. Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

	N	Ort.	ss.	F	p
Lisans	152	2,311	0,237	1,140	0,321
Yüksek Lisans	142	2,306	0,274		
Doktora	6	2,150	0,288		
Toplam	300	2,305	0,256		

Öğretmenlerden benlik saygısı ortalamaları en yüksek olanlar lisans mezunu olanlarken, doktora eğitimi almış öğretmenlerin benlik saygısı düzey ortalamaları düşük düzeydedir. Öğretmenlerin eğitim durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 7. Öğretmenlerin Anne Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

Anne Eğitim Durumu	N	Ort.	ss.	F	p
Okuryazar değil	48	2,254	0,228	1,989	0,080
İlkokul	119	2,284	0,257		
Ortaokul	44	2,286	0,305		
Lise	55	2,367	0,210		
Lisans	26	2,400	0,250		

Lisansüstü	8	2,300	0,330
Toplam	300	2,305	0,256

Araştırmaya katılan öğretmenlerin benlik saygı düzeyi ortalaması en yüksek olanlar anne eğitim durumu lisans olanlarken, en düşük olanlar ise annesi okuryazar olmayanlardır. Öğretmenlerin anne eğitim durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 8. Öğretmenlerin Baba Eğitim Durumuna Göre Benlik Saygısı Düzeylerinin Analizi

Baba Eğitim Durumu	N	Ort	ss.	F	p
Okuryazar değil	10	2,220	0,362	2,261	0,048
İlkokul	97	2,267	0,247		
Ortaokul	69	2,300	0,216		
Lise	82	2,311	0,270		
Lisans	31	2,397	0,252		
Lisansüstü	11	2,455	0,281		
Toplam	300	2,305	0,256		

Öğretmenlerden benlik saygı düzeyi ortalaması en yüksek olanlar babası lisansüstü eğitim almış olanlarken, en düşük olanlar babası okur yazar olmayanlardır. Öğretmenlerin baba eğitim durumları ile benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Benlik saygısı bireyler arasında farklı düzeylerde olabilmektedir. Çalışmada öğretmenlerin demografik özelliklerine göre benlik saygı düzeyleri analiz edilmiştir.

Öğretmenlerin cinsiyetleri ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Apaydın (2020) yaptığı çalışmada cinsiyet değişkeni ile benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğunu belirlemiştir. Güleç ve Özbek Ayaz (2017) yaptıkları çalışmada ise öğretmen adaylarının cinsiyetleri ile benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirlemişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden kadın olanların benlik saygısı ortalaması erkek öğretmenlere göre daha düşüktür. Benlik saygısı yüksek olan bireyler güçlükleri yenme konusunda daha çok kendisine güvenen bireyler olmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle kadınlar daha çok ev işleri ile meşgul olan bireyler olarak görülürken, günümüzde bu durum değişmiştir. Kadınlar eğitim alarak bir meslek sahibi olmak için daha mücadeleci olmakta ve öğretmen olmak gibi başarılı bir kariyer yapmaları dolayısıyla benlik saygısı düzeyleri de daha yüksek olabilmektedir.

Öğretmenlerin yaşlarına göre benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Apaydın (2020) yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğunu belirlemiştir. Aslan (2021) ise öğretmenlerin yaşları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığını tespit etmiştir. Öğretmenlerden benlik saygısı düzeyi en yüksek olanlar 25 ve altı yaşlarda olanlar, en düşük olanlar ise 36-45 yaşları arasında

olanlardır. Yaşın ilerlemesi diğer bireyler gibi öğretmenlerde de daha yoğun yaşam koşullarını beraberinde getirmektedir. Meslek hayatına yeni başlama döneminde olan 25 yaş ve altı bireyler evlenmemiş ya da evliliklerinin ilk dönemlerini yaşayacakları çağda olurlarken, daha ileri yaşlarda olan öğretmenler ise çocuklarına bir gelecek sağlama düşüncesinin de etkisiyle daha düşük benlik saygısına sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin medeni durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Başaran (2016) yaptığı çalışmada öğretmenlerin medeni durumlarına göre benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğunu ve bekar öğretmenlerin benlik saygısı düzeyinin evli öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Öğretmenlerden bekar olanların benlik saygısı düzeyleri evli olan öğretmenlere göre daha yüksektir. Benlik saygısının yüksek olması bireylerin başarılı olabileceklerine olan inançlarını göstermektedir. Bekar olan öğretmenler iş yaşamları ile birlikte aile kurmanın zorluklarını yaşamamış olmalarından dolayı bu zorlukları henüz fark etmemelerinden kaynaklı olarak benlik saygı düzeyleri daha yüksek olabilmektedir.

Öğretmenlerin eğitim durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Saygılı vd. (2015) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin benlik saygısı düzeyi ile eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın bulunduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden benlik saygısı ortalamaları en yüksek olanlar lisans mezunu olanlarken, doktora eğitimi almış öğretmenlerin benlik saygısı düzey ortalamaları düşük düzeydedir. Eğitim düzeyi yüksek olan öğretmenler aldıkları eğitimin karşılığını alamadıkları, hak ettikleri görev kademesine gelemediklerini düşünerek başarısız olduklarını addederek, benlik saygılarının düşük olduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin anne eğitim durumları ile benlik saygısı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Öğretmenlerin baba eğitim durumları ile benlik saygı düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Cevher (2004) yaptığı çalışmada anne ve baba eğitim durumu ile benlik saygısı düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğunu belirlemiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin benlik saygı düzeyi ortalaması en yüksek olanlar anne eğitim durumu lisans olanlarken, en düşük olanlar ise annesi okuryazar olmayanlardır. Öğretmenlerden benlik saygı düzeyi ortalaması en yüksek olanlar babası lisansüstü eğitim almış olanlarken, en düşük olanlar babası okuryazar olmayanlardır. Anne babanın eğitim durumunun yüksek olması bireyler için bir rol model olmaktadır. Annesi ve babasının eğitim düzeyi düşük olan bireylerin ailelerinin bu yönde desteğinin de az olabileceği düşünüldüğünde, bu yapıdaki bireylerin başaramama düşüncesinden kaynaklı olarak benlik saygısı düzeylerinin düşük olabilecektir.

Araştırma sonucunda kadın öğretmenlerin benlik saygı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülürken, bekar olan ve yaş itibarıyla göreve yeni başlama çağında olan öğretmenlerin de benlik saygısı düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmada ayrıca öğretmenlerin kendilerinin eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin düştüğü, anne ve babalarının eğitim düzeyi yükseldikçe benlik saygısı düzeylerinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Benlik saygısı yüksek olan öğretmenlerin kendilerine güven düzeyleri yükselmektedir. Benlik saygısı yüksek olan öğretmenler eğitim öğretim faaliyetlerinde daha etkin olarak faaliyet göstermektedirler. Bu sebeple eğitim kurumlarında öğretmenlerin benlik saygı düzeyini yükseltebilecek eğitim programlarının uygulanması yerinde olacaktır.

Öğretmenlik özverili mesleklerden birdir ve severek yapılırsa daha başarılı olunmaktadır. Yapılacak araştırmalarda öğretmenlerin işlerinden olan memnuniyet düzeyleri ile birlikte benlik saygısı düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi öğretmenlerin benlik saygısı düzeyine etki eden faktörlerin belirlenmesi açısından yararlı olabilecektir.

Kaynakça

- Adams, J. F. (1995). *Ergenliği Anlamak*. (Çev: B. Onur), İstanbul: İmge Kitabevi Yayınları
- Apaydın, E. (2020). *Yetişkinlerin Benlik Saygısı ile Yaşam Doyumu Düzeylerinin İlişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arıcak, O. T. (1999). *Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Mesleki Benlik Saygısının Geliştirilmesi*, Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, Ş. (2021). Özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin benlik saygısı ve özyeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(3), 1-18.
- Baloğlu, N., Karadağ, E., Çalışkan, N. ve Korkmaz, T. (2006). İlköğretim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve iş doyumları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 345-358.
- Başaran, D. (2016). *Medeni Durumun Öğretmenlerin Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bruno, F. J. (1996). *Psikoloji Tarihine Giriş*. (çev. G. Sevdiren). İstanbul: Kıbele Yayınevi.
- Cevher, F. N. (2004). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocukların Öğretmen Algısına Göre Akademik Benlik Saygısı Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Cüceloğlu D. (2011). *İnsan ve Davranışı*. 22. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çam, F. (2016). Eğitim sisteminin ortaya çıkışı ve antik yunan eğitim anlayışının temelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 629-643.
- Çubukçu, Z., Eker Özerbaş, D., Çetintaş, N., Satı, D. ve Yazlık Şeker, Ü. (2012). Yönetici, öğretmen, öğrenci ve veli gözünde öğretmenin sahip olması gereken değerler. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 25-37.

- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adolesanlarda Benlik Saygısı*. Uzmanlık tezi. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara.
- Erdoğan, İ. (2014). *Millî Eğitime Dair*. Ankara: Nobel Yayınları
- Fleming, J. (1965). Occupational choice and attitude change. *Journal of Counseling Psychology*, 12(3): 311.
- Güleç, H. ve Özbek Ayaz, C. (2017). Öğretmen adaylarının benlik saygıları ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 556-579.
- Isaacson, L. (1985). *Basics Of Career Counseling*. Boston: Allynand Bacon
- Karademir, A. ve Ören, M. (2020). Okul iklimi: anaokulu yöneticileri ve öğretmenlerin bakış açısıyla karşılaştırmalı bir araştırma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 206-236.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Lawrence, D. (2006). *Enhancing Self Esteem in the Classroom*. 2. Baskı, London: Paul Chapman Publishing.
- Lingren, H. G. (1991). Self-esteem in children. *ChildrenandFamily*, 12, 1-3.
- Okan, S., Döğer, D. (2017). Pedagojik formasyon eğitimi alan konservatuvar öğrencilerinin mesleki benlik saygıları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 49(49), 571-581.
- Özbek, R., Kahyaoğlu, M., Özgen, N. (2007). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 221-232.
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, A. (2011). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, 11. Baskı, Ankara: Nova Yayıncılık
- Pişkin, M. (2003). Özsaygı geliştirme eğitimi. Kuzgun, Y. (Ed.), *İlköğretimde Rehberlik İçinde* (s. 95-123). Ankara: Nobel Yayınları.
- Plummer D. (2007). *Self-Esteem Games For Children*. JessicaKingsleyPublishers.
- Pope, A. W.,McHale, S. M. veCraighead, W.E. (1988). *Self-Esteem Enhancement WithChildrenAndAdolescents*. Boston: PsychologyPractitionerGuidebook Series.
- Rosenberg, M. (1965). *SocietyAndTheAdolescent Self-İmage*. New York: Princeton, Princeton UniversityPress.
- Saygılı, G., Kesercioğlu, T. veKırıktaş, H. (2015). Eğitim düzeyinin benlik saygısı üzerinde etkisinin incelenmesi. *Turkish International Journal of Special EducationandGuidance&Counselling*, 4(1), 1-8.

- Schumann, N. M. (1991). Collegialrelationshipand self-esteem of beginning teachers. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Nebraska, Lincoln. Web: <http://digitalcommons.unl.edu/dissertations/AAI9211482/> (15.05.2022)
- Schunk, D. H. (2011). *Öğrenme Teorileri* (Çev. M. Şahin) 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şişman, M. veAcat. M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi,*Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250
- Tabachnick, B. G. veFidell, L. S. (2013). *Using MultivariateStatistics*. 6. Baskı. Boston, MA: Pearson.
- Tabassum, F., Ali, M. ve Bibi, F. (2011). Comparison Of Professional Self-Esteem Of PublicAndPrivateTeachers. *International Journal of HumanitiesandSocialScience*, 1(18), 301-304.
- Üre, Ö. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stilllerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ürün, A. E. (2010). *Lise Öğrencilerinin Kendine Saygı Düzeyleri İle Mesleki Olgunlukları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Yıldız, M. A.,&Karadas, C. (2017). Multiplemediation of self-esteemandperceivedsocialsupport in the relationship between loneliness and life satisfaction. *Journal of Education and Practice*, 8(3), 130-139.